

در برابر قرآن؛ فروتنی یا گردن کشی؟

سیر منطقی و خلاصه جلسه ششم

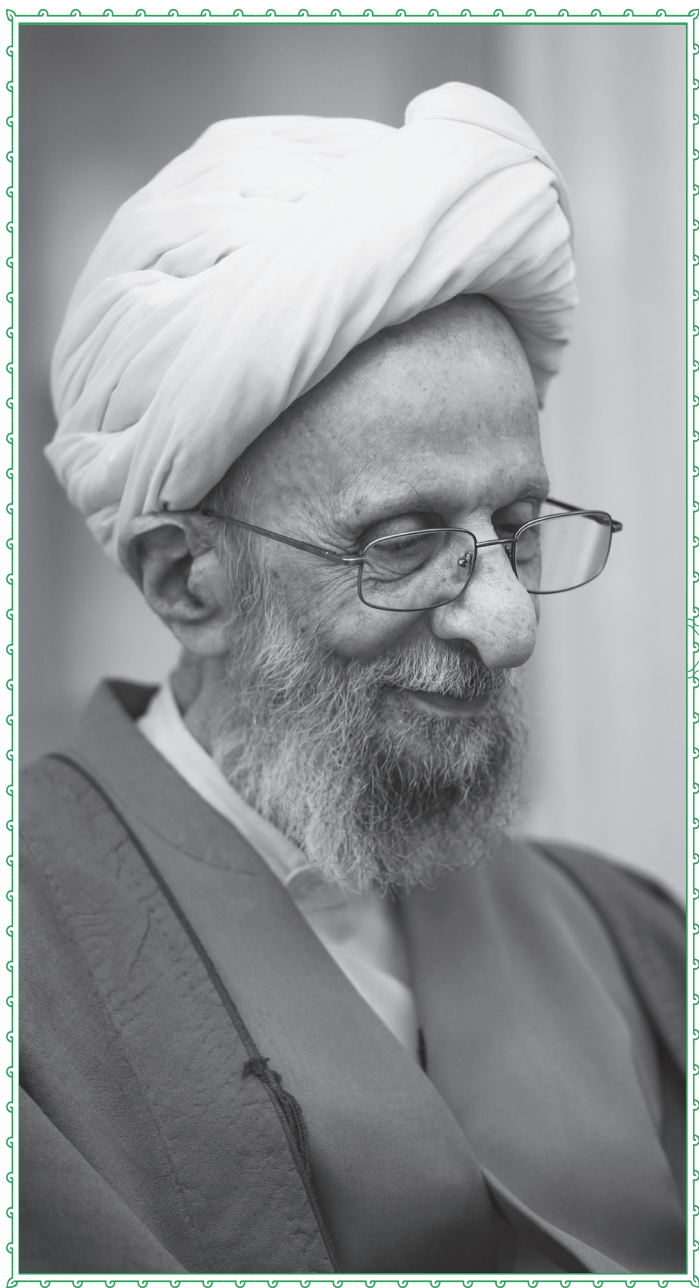
«به سوی بهار»؛ نگاهی دوباره به سلسله

جلسات شرح دعای ۴۴ صحیفه سجادیه

توسط مرحوم علامه مصباح یزدی رحمۃ اللہ علیہ

کاری از رسانه @MESBAHYAZDI-IR

بسم الله الرحمن الرحيم

• سیرفکری مباحث

همواره این پرسش مطرح بوده است که علت اهمیت وافر قرآن کریم در چیست؟ بسیاری از اندیشمندان بر این باورند که قرآن، بزرگ‌ترین عطیه الهی به بشر بوده و از چنان منزلتی برخوردار است که حتی زمان نزول آن، یعنی لیلۃ القدر، نیز به واسطه آن شرافت یافته است.

اما چرا واکنش‌های افراد در مواجهه با قرآن تا این حد متفاوت است؟ گروهی با استماع آیات آن، اشک شوق می‌ریزند، در حالی که عده‌ای دیگر، به استهزاء و تمسخر آن می‌پردازند. پاسخ این معما را می‌توان در این نکته جستجو کرد که قرآن، اثری سطحی و کم‌عمق نیست؛ بلکه در عین ظاهری آراسته و زیبا، باطنی عمیق و سرشار از معانی متعالی دارد که فراتر از درک ظاهربینان است. این همان حقیقتی است که حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام نیز بدان اشاره فرموده‌اند.

علاوه بر این، تفاوت واکنش‌ها، صرفاً ناشی از عمق معنایی قرآن نیست. بلکه، افرادی که با قلبی مهیا و روحی پاک به ساحت قرآن وارد می‌شوند، قادر به درک حقیقت آن خواهند بود. در مقابل، کسانی که با غرور و دلی تاریک به آن می‌نگرند، حتی از فهم معنای ظاهری آن نیز عاجز می‌مانند. این امر نشان می‌دهد که درک عمیق قرآن، با آمادگی قلبی و ایمان راسخ حاصل می‌شود، نه صرف دانش و معلومات نظری. از این رو، بهره‌مندی حقیقی از قرآن، نه تنها در احترام ظاهری

به آن، بلکه در عمل به دستورات و پیاده‌سازی آموزه‌های آن
در زندگی فردی و اجتماعی تجلی می‌یابد.

• خلاصه مباحث

۱. مقدمه

«وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ مِنْ تِلْكَ السُّبُلِ شَهْرَهُ شَهْرَ رَمَضَانَ، شَهْرَ الصِّيَامِ وَشَهْرَ الْإِسْلَامِ وَشَهْرَ الظُّهْرِ وَشَهْرَ التَّمَحِيصِ وَشَهْرَ الْقِيَامِ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ، هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ؛ ستایش مخصوص پروردگاری است که ماه خود، یعنی ماه مبارک رمضان را یکی از آن طرق هدایت قرار داده است؛ ماه روزه و ماه تسلیم و اطاعت و ماه پاکی و آمرزش گناهان و ماه شب‌زنده‌داری؛ ماهی که قرآن در آن نازل شده است تا هادی بشر بوده، دلایل روشن بین حق و باطل را ارائه کند.»

در جلسه قبل با توجه به آیه شریفه «الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ، هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ» پیرامون مفهوم نزول قرآن مباحثی مطرح شد.

۲. اهمیت جایگاه قرآن

شاید بزرگ‌ترین فضیلت ماه مبارک رمضان حادثه نزول قرآن در آن باشد. عظمت قرآن به حدی است که حتی زمان نزول آن، یعنی شب قدر نیز اهمیت و شرافت پیدا کرده است. از آنجایی که قرآن بزرگ‌ترین هدیه الهی برای انسان است و عظمت آن قابل قیاس با هیچ چیز دیگری نیست، شاید بتوان سایر فضایل ماه مبارک رمضان و شب قدر را به برکت فضیلت نزول قرآن در آن دانست. توصیفات حضرت

امیرالمؤمنین (علیه السلام) در رابطه با قرآن نشان می‌دهد حقایق آن قابل بیان نیست و درک مقام آن فراتر از فهم ماست؛ «إِنَّ الْقُرْآنَ ظَاهِرُهُ أُنِيقٌ وَبَاطِنُهُ عَمِيقٌ لَا تَفْنَى عَجَائِبُهُ وَلَا تَنْقُضِي غَرَائِبُهُ... قرآن دارای ظاهری زیبا و باطنی ژرف و ناپیداست. مطالب شگفت‌آورش تمام‌ناشدنی و اسرار نهفته‌اش پایان‌ناپذیر است.»^۱

۳. واکنش‌های متفاوت در برابر قرآن

شاید به دلیل همین ظاهر زیبا و ساده و باطن ژرف و ناپیدایش، برخی در زمان نزول قرآن، آیات آن را به سخره می‌گرفتند، به‌ویژه وقتی آیاتی درباره موضوعات به‌ظاهر ساده مانند پشه و مگس نازل می‌شد؛ «إِنْ يَسْأَلُهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ؛ اگر مگس، چیزی را از آنان برباید، نمی‌توانند آن را از او بازگیرند»^۲ آن‌ها با خنده و تمسخر می‌پرسیدند چگونه چنین کتابی می‌تواند ایمان انسان را افزایش دهد؟! «أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيمَانًا؟» این سوره، ایمان کدام یک از شما را افزود؟» در مقابل، حتی برخی غیرمسلمانان با شنیدن آیات قرآن، قلب‌شان از خضوع می‌لرزید و اشک می‌ریختند و بلافاصله به آن ایمان می‌آوردند؛ «لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى ذَلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قِسِيَسِينَ وَرُهَبَانًا وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ * وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَى

۱. نهج البلاغه، خطبه ۱۸.

۲. سوره حج، آیه ۷۳.

۳. سوره توبه، آیه ۱۲۴.

أَعْيَنَهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا
فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ؛ یقیناً سرسخت ترین مردم را در کینه و
دشمنی نسبت به مؤمنان، یهودیان و مشرکان خواهی یافت و
البته نزدیک ترینشان را در دوستی با مؤمنان، کسانی می یابی
که گفتند: ما نصرانی هستیم. این واقعیت برای آن است که
گروهی از آنان کشیشان دانشمند و عابدان خدا ترس اند، و
آنان [در پیروی از حق] تکبر نمی کنند. و چون آیاتی را که
به رسول فرستاده شده، استماع کنند، اشک از دیدگانشان
جاری می شود؛ زیرا حقانیت آن را شناخته، گویند: بارخدا یا!
به رسول تو محمد و کتاب آسمانی اش (قرآن) ایمان آوردیم؛
نام ما را در زمره گواهان صادق بنویس.»^۴ این افراد به دلیل
نداشتن غرور، زمینه پذیرش حق را داشتند و خداوند آن ها را
هدایت کرد.

چند سال پیش سفری به آمریکای جنوبی داشتم. در
ریودوژانیرو برزیل، به دانشگاهی کلیسایی دعوت شدم تا
برای کشیش ها، اسقف ها و راهبه ها سخنرانی کنم. اسقف ها
و کشیش های مسن با محاسن سفید در ردیف جلو نشسته
بودند و راهبه هایی هم حضور داشتند که بعضاً ناشناخته
بودند. همچنین، به دیدار اسقفی رفتم که در همسایگی
کلیسا و دیری بود که راهبه هایی در آن زندگی می کردند که از
جوانی تا به حال از آنجا بیرون نیامده بودند و فقط با انجیل
در ارتباط بودند و مشغول عبادت، دعا، خواندن و شرح
انجیل بودند. در آن جلسه، من درباره دعا از دیدگاه اسلام

صحبت کردم و به مناسبت، آیاتی از دعای عرفه را خواندم. دیدم که اشک از چشمان کشیش‌ها و پیرمردهای ردیف جلو سرازیر شد.

۱. نورانیت قلب و ایمان شرط اصلی هدایت

نورانیت حقیقت قرآن به حدی است که حروف، کلمات و عبارات آن را مقدس و نورانی می‌کند و قلوب غیرمسلمانان را می‌لرزاند. این نورانیت چنان است که نمی‌توان بی‌وضو به آن دست زد. به دلیل همین نورانیت قرآن است که اگر انسان قلب نورانی، ایمان و تقوا نداشته باشد، حتی با داشتن علم و تخصص فراوان، در فهم حقیقت آن راه به جایی نخواهد برد. کوری باطن و انحراف از مسیر الهی منجر به غرور و تکبر علمی کاذب می‌شود که حتی روشن‌ترین مسائل اعتقادی را زیر سوال می‌برد.

۲. انحرافات روشن‌فکران کوردل

جای بسی تأسف است که عده‌ای از به‌ظاهر مسلمانان و مدعیان روشن‌فکری، امروزه در برابر چنین کتاب با عظمت آسمانی قد علم کرده‌اند!

تکیه بر جهالت و انکار قرآن

برخی از به‌ظاهر مسلمانان و مدعیان روشن‌فکری، با تکیه بر جهالت خود، قرآن را بی‌اعتبار می‌دانند. آن‌ها معتقدند قرآن مربوط به دوران زندگی عشیره‌ای بیش از هزار سال پیش است و تاریخ مصرف آن گذشته است. این افراد حتی وجود خداوند و براهین اثبات او را زیر سوال می‌برند و ادعا می‌کنند هیچ دلیلی بر صداقت سخنان خدا وجود ندارد.

سقوط به مرتبه‌ای پست‌تر از حیوانات

این گروه به دلیل کوری باطن و گمراهی، به مرتبه‌ای سقوط کرده‌اند که حتی از حیوانات نیز پست‌تر و گمراه‌ترند. این بیانات سخیف و هتاکانه نشان‌دهنده جهالت و نادانی آن‌هاست.

هدایت و گمراهی به دست خداوند

خداوند کسانی را که قلبشان آماده دریافت انوار قرآن باشد، هدایت می‌کند. اما اگر انسان خود را به ذلت و گمراهی بکشانند، خداوند نیز او را گمراه‌تر کرده و نورانیت درون و بینش صحیح را از او می‌گیرد. این یک قانون و سنت تخلف‌ناپذیر الهی است. «وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُّورٍ؛ و کسی را که خداوند برای وی نورانیت و بینشی قرار نداده است، هیچ نورانیت و بینشی برای وی نخواهد بود.»^۵ آری، کار به جایی می‌رسد که انسان مسلمانی که سال‌ها عبادت کرده و ادعای اسلام‌شناسی نیز داشته است، مصداق بارز این آیه شریفه شود که: «إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنْذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ * خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ؛ کسانی که کافر شدند، برای آنان تفاوت نمی‌کند که آنان را (از عذاب الهی) بترسانی یا نترسانی؛ ایمان نخواهند آورد * خدا بر دل‌ها و گوش‌های آنان مهر نهاده؛ و بر چشم‌هایشان پرده‌ای افکنده شده؛ و عذاب بزرگی در انتظار آنهاست»^۶

۵. سوره نور، آیه ۴۰.

۶. سوره بقره، آیات ۶-۷.

۳. مراتب احترام به قرآن

احترام به قرآن از بوسیدن جلد و اوراق آن شروع می‌شود و تا گوش دادن به آیات قرآن و ایستادگی در مقابل حرف‌های سبک و بی‌مایه ادامه می‌یابد. بزرگان دین به کاغذ، جلد و حتی رحل قرآن احترام می‌گذاشتند. این نوع سلوک، نشانه تقواست؛ نیت و تقوای درونی‌ای که برای خداوند اهمیت دارد. اساساً نشانه تقوای درونی، حفظ حریم خداوند و احترام قائل شدن برای دین خدا، قوانین و احکام دینی و کتاب خداست.

پرسش: آیا احترام به قرآن برای بهره‌بردن از آن کافیست؟

۴. بهره‌بردن از قرآن و عمل به دستورات آن

بهره‌بردن از قرآن تنها با خواندن و احترام به آن حاصل نمی‌شود، بلکه عمل به دستورات آن نیز ضروری است. بسیاری از افراد با کمک گرفتن از یک یا دو آیه قرآن به مقامات بالایی رسیده‌اند. اما متأسفانه بسیاری از ما با وجود آگاهی از این امور، همت عمل کردن نداریم؛ مانند مضامین آیات سوره مبارکه مزمل درباره تهجد و شب‌زنده‌داری.

۱۸/۰۶/۱۳۸۷

متن و صوت کامل جلسه را از [اینجا](#) ببینید

@mesbahyazdi_ir | mesbahyazdi.ir